

IVa.4. СВЕТИ САВА, ПРВИ АРХИЕПИСКОП СРПСКИ

фреска из католикона манастира Грачанице, око 1320, копија копирао Часлав Цолић, 1983
казеинска темпера на препарираним ланеном платну, 2,00 × 0,71 m
Натпис: с(вѣ)ти сава архип(нско)пъ
Галерија фресака Народног музеја у Београду, инв. бр. 27_1280

Портрет светог Саве, првог српског архиепископа, насликан је у Благовештенској цркви манастира Грачанице на западном зиду наоса у доњој зони. У натпису исписаном покрај његовог лика означен је као „свети Сава архиепископ“. Први поглавар Српске цркве је приказан у репрезентативном, чеоном ставу и са нимбом око главе. Иконографија портрета из Грачанице уобичајена је за постхумне представе тог првог српског архиепископа – приказан је као средовечан човек, тамне кратке косе са понеком седом власи и дуге браде подељене у два прамена. Његов лик је изведен бледим окером са зеленкастим сенкама око очију и рудним деловима лица и чела. Приказан је с обријаним теменом – тонзуром, особеном за представе првог поглавара српске аутокефалне цркве, а одевен у стихар, преко којег носи бели сакос са крупним тамним

крстовима. Бочни рубови сакоса и ивице кратких рукава имају златну бордуру украшену крстовима у круговима. Ту је први пут у српском средњовековном сликарству српски архиепископ Сава I приказан како у десној руци држи марамицу и крст декорисан бисерима и драгим камењем, а у левици украшено затворено јеванђеље. У извођењу фресака у Грачаници, а самим тим и портрета српског архиепископа Саве I, учествовао је зограф Михаило Евтихијев са својом сликарском радионицом.

ЛИТЕРАТУРА: Тодић, *Грачаница*, 98, 177–178, Т. XIV, сл. 79; исти, *Српско сликарство*, 82, 168, 332, сл. 19; исти, *Резервни иконостаси светих Саве*, 236–239, сл. 6; Стародубцев, *Сакос црквених достојанственика*, 526, 534; Војводић, *Пути и фазе*, 71.

ДРАГАНА ПАВЛОВИЋ

